

40 DE ANI DE LA REVOLUȚIA DE ELIBERARE SOCIALĂ ȘI NAȚIONALĂ, ANTIFASCISTĂ ȘI ANTIIMPERIALISTĂ

LOCURI DE LUPTĂ ȘI VICTORII

GAVRILĂ SARAFOLEAN

Printre mărturiile care vorbesc despre trecutul glorios de luptă al poporului român pentru libertate socială și națională un loc important îl ocupă locurile și casele legate de istoria partidului comunist, a mișcării revoluționare și democratice din România. Sînt edificiile în care s-au desfășurat ședințe și întîlniri, s-au tipărit, în strictă conspirativitate, numeroase ziare și materiale de propagandă. Sînt locurile în care s-au desfășurat puternice acțiuni de luptă ale clasei muncitoare pentru înlăturarea unor profunde transformări revoluționare în societatea românească. Marcate prin monumente, obeliscuri sau plăci memoriale, aceste locuri, în fața cărora trăim sentimentul unei adevărate întîlniri cu istoria, amintesc generațiilor de azi pilda înaltului devotament al înaintașilor față de cauza proletariatului, a întregului popor. Semnificative sînt, în acest sens, locurile și casele ce evocă lupta purtată de forțele revoluționare și democratice, în frunte cu comuniștii, împotriva fascismului și a războiului, pentru înlăturarea revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă.

Numeroase sînt locurile și edificiile ce amintesc de laborioasa activitate desfășurată de Partidul Comunist Român în anii 1940—1944 pentru organizarea mișcării de rezistență din România și coalizarea tuturor forțelor democratice și patriotice în lupta pentru doborîrea dictaturii militaro-fasciste, pentru încetarea războiului împotriva Uniunii Sovietice și întoarcerea armelor contra Germaniei hitleriste, pentru recucerirea libertății și independenței naționale.

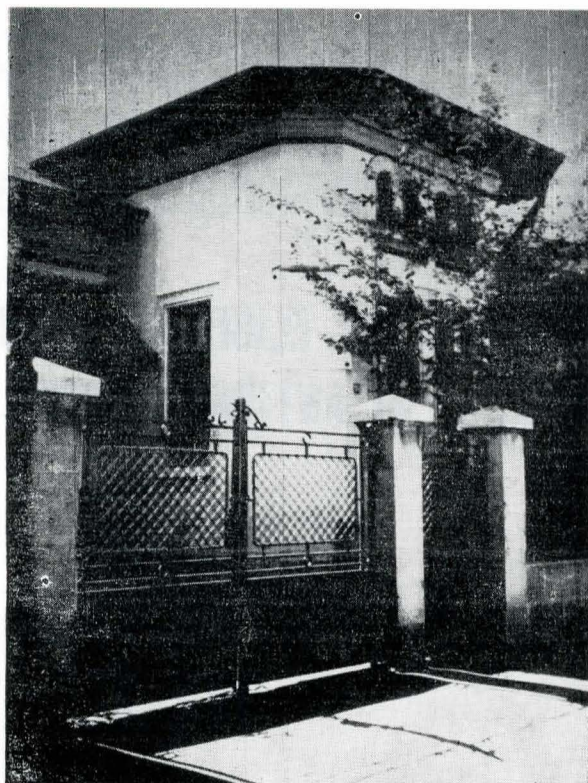
În București, pe strada Școala Floreasca nr. 34, se află o casă în care a funcționat o tipografie clandestină organizată de Partidul Comunist Român. Clădirea a fost special aleasă în acest scop întrucît, fiind înconjurată de locuințe ale unor ofițeri și funcționari hitleriști, oferea posibilitatea înlăturării bănuielilor organelor represive. Aici s-au tipărit numeroase manifeste, broșuri și alte materiale propagandistice, iar în anii 1943—1944 și ziarul ilegal „România liberă”, care mobilizau

poporul român la luptă pentru eliberarea țării. Pe fațada clădirii a fost aplicată o placă memorială cu următoarea inscripție: „În această casă, în anii grei de teroare fascistă, 1941—1944, a funcționat tipografia ilegală a Comitetului Central al Partidului Comunist Român. Aici s-a tipărit „Cuvîntul partidului”, cuvînt de chemare la lupta clasei muncitoare și a tuturor celor ce muncesc împotriva războiului hitlerist, pentru eliberarea lor de sub jugul exploatării burghezo-moșierești”.

Tot în București, în cartierul Vatra Luminoasă, pe actuala stradă Sighișoara nr. 27, se află o clădire în care, în anii 1943—1944, au avut loc diferite întîlniri ilegale ale cadrelor de conducere ale P.C.R. în vederea pregătirii insurecției naționale antifasciste. Tot aici, în perioada 24 august—3 septembrie 1944, au fost ținuți, sub paza unei formațiuni de luptă patriotice, membrii guvernului Antonescu arestați la 23 August 1944.

În anul 1943, reprezentanții Partidului Comunist Român și ai Partidului Social-Democrat au început tratativele pentru înlăturarea unității de acțiune a clasei muncitoare, încheiate cu succes în aprilie 1944 prin realizarea Frontului Unic Muncitoresc. Tratativele s-au purtat în mai multe clădiri din București, între care se numără cele de pe str. Labirint nr. 127, str. Dr. Obedenaru nr. 8, str. Italiană nr. 5. Făurirea Frontului Unic Muncitoresc a întărit rolul conducător al proletariatului în lupta de eliberare națională, a exercitat o puternică influență asupra celorlalte clase sociale și grupări politice, grăbind procesul de unire a tuturor forțelor democratice în vederea răsturnării dictaturii militaro-fasciste.

În primăvara și vara anului 1944, Partidul Comunist Român și-a intensificat acțiunile de atragere într-o alianță largă a tuturor partidelor, grupărilor și personalităților politice și militare interesate în eliberarea patriei de sub jugul fascist. Între acestea un loc important l-au deținut contactele stabilite de P.C.R. cu reprezentanți ai cercurilor palatului regal și ai armatei. Ședințele și întîlnirile conspirative aveau loc

Clădirea din str. Școala Floreasca nr. 34 din București, în care în anii 1941—1944 a funcționat o tipografie ilegală organizată de Partidul Comunist Român

îndeosebi în clădirea situată pe Calea Moșilor nr. 103 din București. Cea mai importantă a fost consfătuirea din noaptea de 13—14 iunie 1944, când, în urma unor discuții animate, a fost adoptat planul Partidului Comunist Român, de eliberare a țării, care prevedea răsturnarea prin forță, pe calea armelor, a dictaturii militaro-fasciste, concomitent cu întoarcerea armelor împotriva hitleriștilor, acțiune care să cuprindă masele populare și armata. În acest scop, s-a constituit un Comitet militar, care, în lunile ce au urmat, a elaborat, sub îndrumarea reprezentanților P.C.R., planurile ce au asigurat reușita insurecției din august 1944.

În aceeași perioadă s-au desfășurat mai multe întâlniri între delegațiile Partidului Comunist Român și Partidului Social-Democrat cu cele ale Partidului Național-Tărănesc și Partidului Național Liberal, în urma cărora, la 20 iunie 1944, s-a încheiat un acord de colaborare, constituindu-se, astfel, Blocul Național Democrat (B.N.D.), pe baza unei platforme antifasciste, general-democratice. Tratatările pentru încheierea B.N.D., precum și unele întruniri secrete ale acestui organism, s-au desfășurat în clădirile situate pe str. Armenească nr. 14 și str. Schitu Măgureanu nr. 19 din București.

Între 20 iunie și 23 august 1944, în mai multe clădiri din București, între care și cea din șoseaua Kisseleff nr. 51, au avut loc mai multe ședințe conspirative ale reprezentanților B.N.D. și ai cercurilor palatului, în cadrul cărora s-au discutat îndeosebi probleme de ordin politic: structura noului guvern, întocmirea proclamației regale, a decretelor ce urmau să fie adoptate imediat după înlăturarea dictaturii militaro-fasciste, precum și alte probleme cu caracter general.

Crearea sistemului larg de alianțe politice, de la comuniști până la cercurile palatului, a constituit factorul hotărâtor în asigurarea succesului în lupta pentru doborârea dictaturii militaro-fasciste și alăturarea României la coaliția antihitleristă, subliniind justetea liniei politice a P.C.R.

În acest fel s-au creat toate condițiile interne necesare recerii la acțiunea hotărâtoare. Pentru aceasta existau și con-

diții externe favorabile, determinate de marile succese obținute de armatele sovietice, de celelalte țări ale coaliției antihitleriste pe fronturile celui de-al doilea război mondial, între care un rol important l-a avut puternica ofensivă declanșată de Armata Sovietică la 20 august 1944 pe frontul de la Iași-Chișinău.

Revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă a început la 23 August 1944 prin răsturnarea dictaturii militaro-fasciste și alăturarea României, cu întregul său potențial economic și militar, Uniunii Sovietice, celorlalte forțe ale coaliției antihitleriste în lupta pentru zdrobirea definitivă a fascismului.

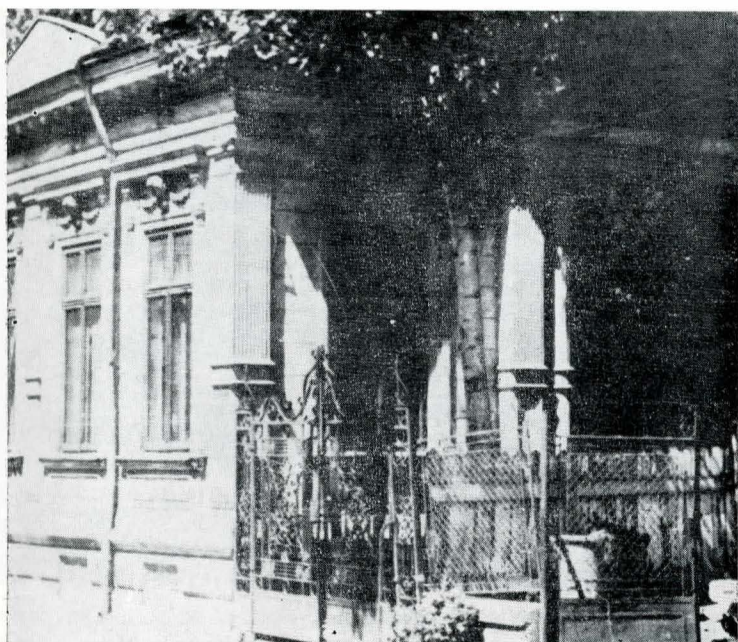
În după-amiaza zilei, în salonul galben al casei noi de la Palatul regal din Calea Victoriei nr. 53, clădire ce a fost distrusă de bombardamentele hitleriste din 24—25 august și, ulterior, demolată, Ion Antonescu și Mihai Antonescu, sosiți la palat pentru a comunica hotărârea de a continua războiul, au fost arestați din ordinul regelui, așa cum fusese prevăzut în planul stabilit de comun acord cu Partidul Comunist Român și celelalte forțe politice și militare. Ulterior au fost arestați, tot la palat, și alți membri ai guvernului. În cursul nopții de 23/24 august 1944, la palat a sosit o formațiune de luptă patriotică care a preluat membrii guvernului arestați și i-a transportat la casa conspirativă a partidului comunist, aflată în cartierul Vatra Luminoasă (actuala str. Sighișoara nr. 27), unde au fost ținuți sub pază în cel mai strict secret.

Edificiul din str. Italiană nr. 5 din București în care s-au purtat tratative între delegațiile Partidului Comunist Român și Partidului Social-Democrat pentru realizarea Frontului Unic Muncitoresc, 1944.

Imediat după arestarea guvernului, unitățile militare și formațiunile de luptă patriotice au trecut la preluarea sub control a principalelor edificii aparținând instituțiilor de stat: Președinția Consiliului de Miniștri, Ministerul de Interne, Ministerul de Război, Subsecretariatul de Stat al Aerului, Palatul telefoanelor din Calea Victoriei și marile centrale telefonice din Bd. Banu Manta și Bd. Dacia, posturile de radiotelefonice și T.F.F. de la Băneasa, Herăstrău, Văcărești și altele.

În zilele ce au urmat, în București și în restul țării s-au purtat puternice lupte pentru zdrobirea trupelor hitleriste care încercau să înăbușe revoluția. Numeroase sînt locurile care amintesc de eroismul și jertfele ostașilor români și ale membrilor formațiunilor de luptă patriotice în lupta desfășurată pentru eliberarea patriei.

Casa din Calea Moșilor nr. 103 din București în care în noaptea de 13–14 iunie 1943 a avut loc o consfătuire între reprezentanții Partidului Comunist Român, ai cercurilor palatului și ai armatei în vederea pregătirii acțiunii de răsturnare a dictaturii militar-fasciste

În București, pe Aleea Ștefan Gheorghiu nr. 1 (fostă Aleea Eliza Filipescu) se află clădirea ce adăpostea Comandamentul Militar al Capitalei. De aici s-au comandat toate operațiunile

Clădirea din Aleea Ștefan Gheorghiu nr. 1 (fostă Aleea Eliza Filipescu) din București, ce adăpostea Comandamentul Militar al Capitalei în zilele insurecției din august 1944

militare desfășurate în București și împrejurimi în zilele de 24–28 august 1944. În aceeași clădire s-a aflat, la început, și sediul Comandamentului Formațiunilor de Luptă Patriotice, care, ulterior, s-a mutat în edificiul din Aleea Alexandru nr. 33, unde, după ce trupe ale Regimentului de Gardă călare și luptători ai formațiunilor patriotice de luptă au lichidat serviciul secret al Gestapoului german aflat în clădire, a fost organizat primul sediu al conducerii Partidului Comunist Român, ieșit dintr-o lungă și adâncă ilegalitate.

În cursul nopții de 23/24 august 1944, unități militare și formațiuni de luptă patriotice au blocat, în vederea declanșării atacului, obiective deținute de trupele hitleriste din București: Misiunea militară germană pentru armata de uscat, cu sediul în clădirea Școlii Superioare de Război (azi Acade-

mia Militară); Misiunea militară germană pentru armata aerului din str. Ilfov nr. 6, colț cu Splaiul Independenței, în clădirea fostei Prefecturi Ilfov (azi sediul Ministerului Sănătății); Comandamentul marinei din Aleea Eliza Filipescu; localuri din Aleea Alexandru, Parcul Jianu, str. Roma; sedii ale Gestapoului din Aleea Alexandru nr. 33, str. Spiru Haret nr. 11, str. Berzei nr. 9 etc.

În dimineața zilei de 24 august 1944, luptătorii români au dezlănțuit atacuri asupra obiectivelor din care trupele hitleriste nu acceptau să se predea. Lupte aprige au purtat ostași ai Regimentului 2 călărași, în sprijinul cărora au venit muncitori de la Uzinele „Malaxa”, Fabrica de pâine Gagel și cetățeni din cartier, pentru zdrobirea rezistenței opuse de trupele hitleriste adăpostite în sediul Misiunii pentru armata aerului. În memoria acestor lupte și a celor ce au căzut eroic pentru eliberarea Capitalei, pe clădirea din str. Ilfov nr. 6 a fost aplicată o placă comemorativă, pe care se află scris: „În ziua de 24 august 1944, orele 4,30, ostași români, luptând pentru apărarea Bucureștiului, împotriva trupelor hitleriste, au luat cu asalt această clădire în care se afla comandamentul aviației germane. În urma luptelor purtate, întregul comandament german a fost făcut prizonier. Slavă ostașilor români care au luptat pentru libertatea și independența patriei noastre!”

În zilele de 24–25 august 1944, două escadroane din Regimentul 2 călărași, două companii din Regimentul 21 infanterie-instrucție, mai multe tanchete și grupuri de muncitori de

Edificiul din str. Ilfov nr. 6 din București în care își avea sediul Misiunea militară germană pentru armata aerului în România în anii 1940–1944, ocupat prin luptă de forțele insurecționale române la 24 august 1944

la Uzinele „Vulcan” au desfășurat puternice lupte pentru ocuparea Misiunii militare germane pentru armata de uscat, sediu puternic fortificat, având legături telefonice directe cu Berlinul și comandamentele trupelor hitleriste din Balcani. Evenimentele acestor zile sînt consemnate pe o placă comemorativă așezată pe zidul Academiei Militare, latura dinspre șos. Panduri, avînd următoarea inscripție: „În zilele de 24–25 august 1944, unități ale Armatei române, împreună cu formațiuni de luptă patriotice, luptînd eroic pentru zdrobirea trupelor hitleriste din orașul București, au atacat din mai multe direcții sediul Misiunii militare germane din România pentru armata de uscat, care se afla în clădirea Școlii Superioare de Război. După lupte aprige, ostașii români au nimicit trupele germane și au cucerit acest obiectiv important. Glorie nepieritoare celor care au luptat împotriva fascismului, pentru libertatea și independența României!”

De asemenea, în aceleași zile, unități militare și formațiuni de luptă patriotice au silit cîteva sute de hitleriști, baricadați

în localul Legației germane de pe Calea Victoriei nr. 174, să se predea fără luptă, au dezarmat, prin acțiuni surprinzătoare, trupele hitleriste instalate în blocul din Calea Victoriei nr. 11, la Grand Hotel (Calea Victoriei nr. 15), la hotelul „Ambasador“, în barăcile de lângă stadionul „Venus“, la hotelul „Princiar“ etc.

În cartierul Rahova, unități ale armatei române, sprijinite de cetățeni din cartier, au zădărnicit încercarea unei coloane hitleriste de a pătrunde în Capitală, din direcția Măgurele, în vederea participării la acțiunea de înăbușire a insurrecției. În memoria acestor lupte, pe str. Mărgheanului, a fost înălțat un însemn comemorativ, de forma unei troițe, cu următoarea inscripție: „În amintirea și pomenirea eroilor căzuți în luptele din acest cartier, contra hitleriștilor, în 24—25 august 1944. Aici ne-am dat tot ce-am avut mai scump pentru patrie — sufletul și viața“.

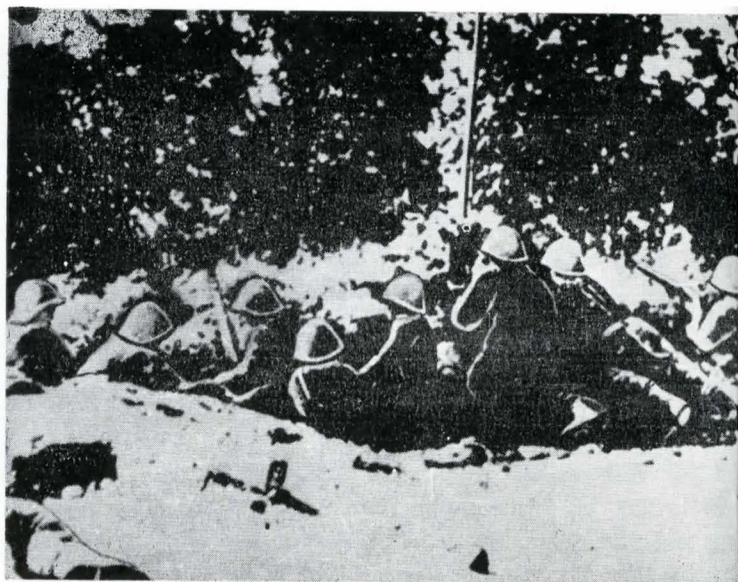
În dimineața zilei de 26 august 1944 au fost lichidate ultimele rezistențe hitleriste aflate în zona Crematoriului, la Fabrica de avioane S.E.T. și în cartierul Colentina, încheindu-se, astfel, cu deplin succes operațiunile de lichidare sau dezarmare a trupelor hitleriste din interiorul Capitalei, forțele insurecționale române stăpânind ferm orașul.

Lupte grele au purtat în zilele de 24—28 august unități ale Armatei române și formațiuni de luptă patriotice la marginea de nord a Capitalei, în special în zona Băneasa-Otopeni, unde au fost concentrate forțe hitleriste cu misiunea de a pătrunde în Capitală și a înăbuși revoluția declanșată la 23 August. Cine călătorește pe șoseaua București-Ploiești are posibilitatea să întâlnească mai multe plăci memoriale ce omagiază eroismul luptătorilor români manifestat în luptele pentru apărarea Capitalei. Astfel, pe un pilon al podului de cale ferată București-Constanța, ce traversează șoseaua București-Ploiești, se află o placă memorială cu următoarea inscripție: „De-a lungul acestei căi ferate, de la comuna Pipera și pînă la șoseaua București—Chitila, a fost baza de plecare la atac a unităților românești care au luptat între 24—25 august 1944 pentru apărarea Bucureștiului împotriva trupelor hitleriste care acționau dinspre comuna Băneasa și din pădurile Tunari și Băneasa. Slavă ostașilor români care au luptat pentru libertatea și independența patriei noastre!“ Asemenea plăci comemorative au mai fost fixate, pe socluri de piatră, în dreptul Aeroportului Băneasa, la intrarea în pădurea Băneasa, în satul Odăile, în apropierea Aeroportului internațional Otopeni, glorificînd eroismul ostașilor români și al membrilor gărzilor patriotice în luptele purtate pentru apărarea Bucureștiului, pentru zdrobirea rezistențelor hitleriste care își organizaseră o puternică poziție pe marginea pădurilor Băneasa și Tunari, pe aeroporturile Băneasa și Otopeni. Luptele s-au încheiat în cursul zilei de 28 august, cînd unitățile militare române au reușit să lichideze toate rezistențele forțelor hitleriste conduse de gen. Gerstenberg în nordul Bucureștiului.

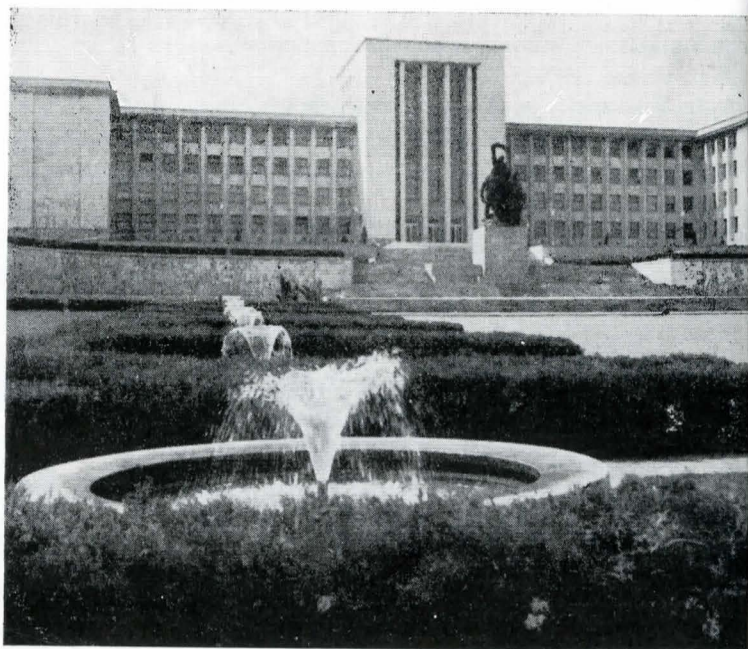
Efectivul trupelor române participante la luptele insurecționale din Capitală și împrejurimi s-a ridicat la aproximativ 39 000 de militari, iar al formațiunilor de luptă patriotice la circa 2 000 de luptători.

În cursul luptelor din București, forțele române au luat peste 6 700 de prizonieri germani, printre care 7 generali și 358 de ofițeri.

În ziua de 28 august 1944, populația Capitalei a ieșit pe străzi, în număr impresionant de mare, pentru a saluta, cu un entuziasm de nedescris, victoria asupra trupelor hitleriste și a aclama ostașii români care se reîntorceau în garnizoană după ce au luptat cu un deosebit eroism pentru asigurarea suc-

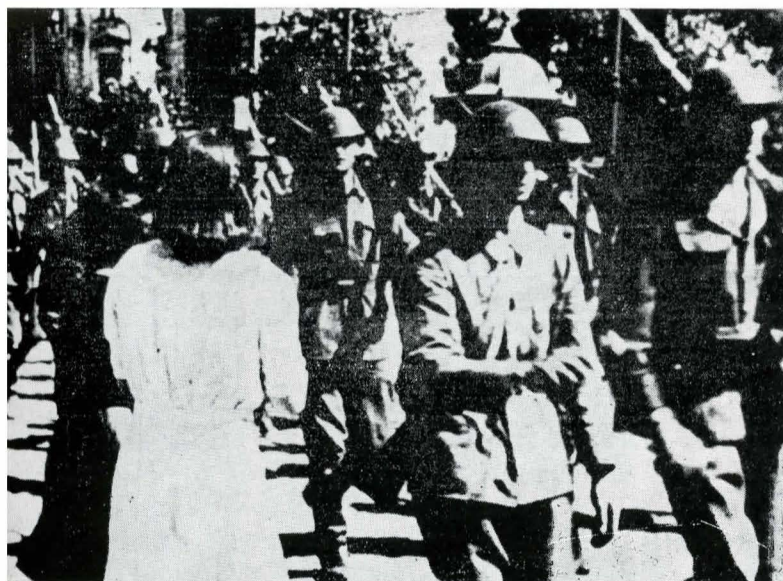
Ostași români pregătind asaltul asupra sediului Misiunii militare germane pentru armata aerului, 24 august 1944

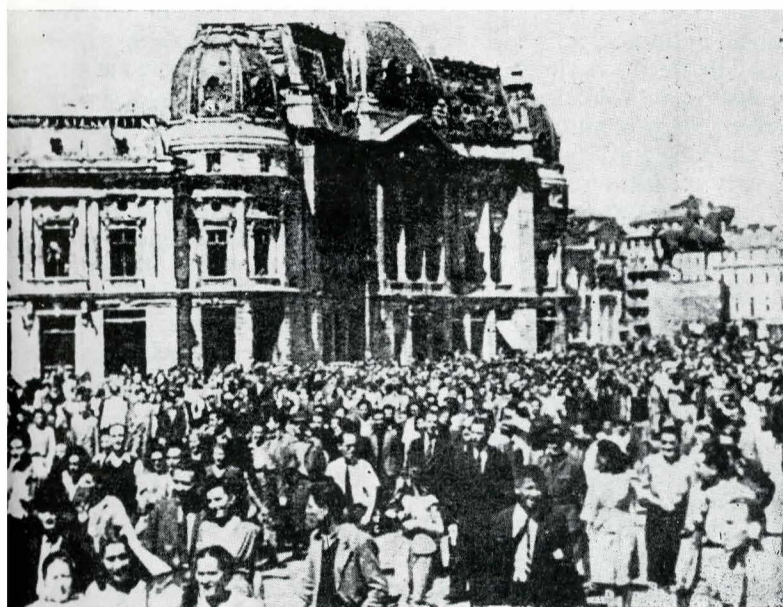
Clădirea Academiei Militare în care în anii 1940—1944 s-a aflat sediul Misiunii militare germane pentru armata de uscat, luate cu asalt de forțele insurecționale române în zilele de 24—25 august 1944

Baterie românească trăgînd asupra trupelor hitleriste din zona Băneasa în timpul insurrecției din august 1944

Ostașii români, care se reîntorceau în garnizoană după ce au zdrobit trupele hitleriste din zona Băneasa-Otopeni, sint aclamați de populația Capitalei, 28 august 1944

Aspect de la grandioasa demonstrație populară, democratică și antifascistă ce a avut loc în București, la 28 august 1944, după victoria asupra trupelor hitleriste.

cesului revoluției de eliberare socială și națională. Manifestația s-a transformat într-o largă și grandioasă demonstrație populară, democratică și antifascistă, în cursul căreia masele populare și-au exprimat adeziunea la lupta forțelor revoluționare pentru asigurarea libertății patriei, pentru înfăptuirea unor profunde transformări în societatea românească.

Concomitent cu luptele din București, s-au desfășurat puternice acțiuni și în restul țării. Importante operațiuni militare au avut loc pe Valea Prahovei, zonă de o însemnătate economică și strategică deosebită. După cinci zile de lupte crâncene desfășurate la Ploiești, Moreni, Cîmpina, Boldești, Băicoi, Buda, Păulești și în alte localități, unitățile militare române și muncitorii înarmați au reușit să zdrobească forțele hitleriste din Valea Prahovei, cu excepția celor care mai rezistau la principalele intrări în orașul Ploiești și în câteva localități, printre care Tîrgșor și Păulești. La 29 august, în sprijinul trupelor române, care stăpîneau cu fermitate orașul Ploiești, au sosit, de pe frontul din Moldova, Divizia 18 infanterie română și Brigada 6 motomecanizată sovietică, care au cooperat, în zilele de 29—31 august, la zdrobirea ultimelor puncte de rezistență hitleriste. În acest fel, a fost salvată de la distrugere zona petroliferă din Valea Prahovei, iar importanta arteră de comunicații București—Ploiești—Brașov a fost definitiv deschisă pentru trupele române și sovietice, care urmau să se deplaseze în Transilvania pentru eliberarea părții de nord-vest, răpită prin Dictatul de la Viena din 30 august 1940.

În amintirea acestor eroice lupte au fost ridicate mai multe monumente și aplicate plăci memoriale. Elocvent în acest sens este monumentul înălțat în parcul din centrul orașului Moreni, pe care a fost încrustat următorul text: „În amintirea ostașilor și locuitorilor din orașul Moreni care în august 1944 au luptat pentru libertatea și independența patriei noastre, zdrobind unitățile armatei hitleriste din această zonă“.

Acțiuni importante pentru zdrobirea sau dezarmarea, capturarea sau alungarea trupelor hitleriste s-au desfășurat și în alte localități din țară. La Turnu Severin, Constanța, Brașov, Arad, Orșova, Lugoj, Oltenița, Călărași, Timișoara, Fetești, Slobözia, Urziceni, Bod, Corabia etc., forțele insurecționale române au făcut mii de prizonieri hitleriști și au capturat o mare cantitate de armament și tehnică de luptă.

Pînă la 31 august 1944, armata română, cu sprijinul populației, a eliberat întreaga parte centrală, de sud-est, sud și sud-vest a țării, adică provinciile: Muntenia, Dobrogea, Oltenia, Banat, partea de sud a Transilvaniei și a Crișanei.

La aceste operațiuni, Armata română a participat cu un efectiv de cca. 465 000 de militari, din rîndul cărora au căzut peste 8 500 morți și răniți. Între 23 și 31 august 1944, forțele insurecționale române au nimicit peste 5 000 de soldați și ofițeri hitleriști și au capturat peste 56 000 de prizonieri, între care 14 generali și 1 421 ofițeri, reprezentînd echivalentul a șase divizii.

În memoria ostașilor români care au luptat și s-au jertfit pentru eliberarea patriei, pe esplanada din fața Academiei Militare a fost înălțat „Monumentul Eroilor Patriei“, operă colectivă a sculptorilor Marius Butunoiu, Zoe Băicoianu, T. N. Ionescu și Ion Dămăceanu, inaugurat la 17 august 1957. Pe postamentul monumentului se află următoarea inscripție: „Slavă ostașilor români, moștenitori ai tradițiilor eroice străbune, luptători neînfrațiți împotriva fascismului, pentru libertatea și independența patriei!“

Măreața victorie din August 1944 a avut o însemnătate hotărîtoare pentru destinele țării, a deschis o nouă eră în istoria multimilenară a poporului român.

În Cuvîntarea la adunarea festivă din Capitală organizată cu prilejul împlinirii a 35 de ani de la revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, secretarul general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România, tovarășul Nicolae Ceaușescu, aprecia că: „Declanșarea revoluției de eliberare socială și națională din august 1944 a inaugurat o etapă nouă în istoria patriei, a deschis calea împlinirii idealurilor și năzuințelor de dreptate și libertate ale poporului român, a cuceririi depline a independenței și suveranității naționale, a afirmării României ca națiune liberă și demnă în rîndul națiunilor lumii. Înăptuirea insurecției a marcat începutul unor ample mișcări sociale ale maselor largi ale poporului, în frunte cu clasa muncitoare, conduse de Partidul Comunist, pentru transformarea revoluționară a societății românești“.

Numeroasele locuri ce evocă evenimente și acțiuni importante din pregătirea și desfășurarea victorioasă a revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă amintesc generațiilor de azi abnegația și eroismul comuniștilor, ale militanților antifasciști, ale întregului popor în lupta pentru zdrobirea fascismului, pentru scuturarea dominației străine, pentru dezvoltarea liberă și suverană a patriei. Aici, numeroase grupuri de oameni ai muncii, de elevi și studenți, de turiști, deseori în prezența unor participanți la evenimentele respective, recompun în minte imaginea trecutului revoluționar.

Vizitarea acestor locuri constituie o școală de educație revoluționară și patriotică a tineretului, un izvor direct de cunoaștere a istoriei luptei pline de sacrificiu a Partidului Comunist Român, a tuturor forțelor revoluționare, patriotice și democratice pentru făurirea unei vieți libere și fericite, un imbold însuflețitor pentru înăptuirea obiectivelor Partidului Comunist Român de ridicare a patriei pe culmi tot mai înalte de civilizație, pe culmile socialismului și comunismului.